

היחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך חוגגת עשור

יום עיון חגיגי

תרפיה בחדר הילדים פרויקט חונכות טיפולית

ד"ר מיכל פרוי, פסיכולוגית התפתחותית
צפנת נוב-גולומב, עובדת סוציאלית
היחידה הפסיכיאטרית לגיל הרך, סורוקה
באר שבע, אוקטובר 2013

מגיל 100 שנה
כללית
הכי טובה למשפחה

המרכז הרפואי
האוניברסיטאי סורוקה

תרפיית בית

- משנות ה 90 התפתחה מגמה של טיפול דרך ביקורי בית לנשים בהריון, אמהות צעירות בדרך כלל ממשפחות שהוגדרו בסיכון.
- מטרת התוכניות הינן לענות על הצרכים של משפחות בסיכון עם ילדים צעירים על ידי הצעת שירות ותמיכה שיתכן ואחרת לא יצליחו לצרוך (Sweet& Appelbaum 2004)

תרפיית בית-יתרונות

- התרפיה הביתית מגיעה למשפחות שהינן בבידוד חברתי או בחסר רב. השירות הביתי יכול להגביר את תחושת השליטה והנוחות וכך לאפשר מיצוי טוב יותר של הטיפול.
- כמו כן, הצעת השירות בבית, מאפשרת למטפל המבקר לספק גישה יותר מתאימה, "תפורה" למשפחה.

תרפיית בית-חסרונות

- טיפול ביתי יכול לתת תחושה של חודרנות ולייצר חשדנות כלפי מטרת הביקור
- אתגר- השגת יציבות וקביעות בהשתתפות . Carrasco & Fox (2012) מצאו 65% אחוזי נשירה מהתוכנית

תרפיית בית

- Olds et al., 2013 השווה בין ביקורי בית של אחיות מוסמכות לפרא מקצועיים. נמצא שהאחיות השפיעו על תכנון ילודה, חינוך לבריאות ועוד
- בעוד הפרא מקצועיים תרמו לשיפור האינטראקציה בין האם לילד

תרפיית בית

- (Peacock et al, 2013) סקרו 21 מחקרים
- המשתנים שנמצאו כמשפיעים על יעילות התוכנית:
- הכשרת המבקרים לפגוש את צרכי המשפחות. המשפחות פעמים רבות יכולות להציף את המבקרים ולכן הם זקוקים להדרכה צמודה כדי לפעול ביעילות

תרפיית בית

- (Peacock et al, 2013) סקרו 21 מחקרים
- המשתנים שנמצאו כמשפיעים על יעילות התוכנית:
- תוכניות שהתמקדו בנושא מסוים היו יעילות יותר מאשר תוכניות שהציבו מטרות רבות לשינוי
- אין מחקר על חונכות טיפולית לילדים בגיל הרך

תרפיית בית-אתגרים

- קשה לשנות את הסביבה ממנה באים
- כאשר עובדים עם משפחות מורכבות השאלה הינה תמיד:
"היכן להתחיל"?

הדרך

- הַדֶּרֶךְ יִפָּה עַד מָאֵד - אָמַר הַנֶּעֶר.
הַדֶּרֶךְ קִנְשָׁה עַד מָאֵד - אָמַר הָעֶלְם.
הַדֶּרֶךְ אָרְכָה עַד מָאֵד - אָמַר הַגָּבֵר.
יָשַׁב הַזָּקֵן לְנוּחַ בְּצַד הַדֶּרֶךְ.

• לֵאָה גוֹלְדִּבְרַג

תוכנית החונכות הטיפולית

- החונכות: סטודנטיות שנה ב' וג' מהמחלקה לפסיכולוגיה
- המטופלים: ילדים שהופנו ליחידה עם מגוון קשיים: חרדה, קשיים חברתיים, אלקופרסיס ובעיות התנהגות מוחצנות
- באים מבתים עם מערך משפחתי מורכב (הורים הסובלים מחלת נפש, עדות לאלימות במשפחה ושהות במקלט לנשים מוכות ועוד)
- היו מטופלים בעבר או בעת החונכות ביחידה

תוכנית החונכות הטיפולית

- מסגרת: חונכות טיפולית פרטנית לילד במשך שעה וחצי בשבוע

- הדרכה קבוצתית במשך שעה וחצי בשבוע

חונכות טיפולית

- יותם בן חמש שנים בעת החונכות, הופנה ליחידה מגיל שלוש וחצי. היה עד לאלימות של אביו כלפי אימו וכאשר היה בן שנתיים וחצי ברח איומו למקלט לנשים מוכות שם שהו כשנתיים.
- יותם גילה התנהגויות הוריות כלפי אימו וחרדה רבה
- כיום גר עם אימו ואחיו הצעיר והביקורים אצל אביו הגר בעיר אחרת אינם קבועים וסדירים

ייצוגי יחסי אובייקט

- "יותם התחיל לספר לי סיפור על ילדה שלא ידעה שגם להיות אמא זה קשה . אמא שלה נעלמה והיא התחילה לבכות, ככל שהיא בכתה גם היא נעלמה , בגלל הדמעות שלה"
- "יותם רצה לצייר דג , דג שמחפש את המשפחה שלו, הוא פגש בכריש וניצל, הוא פגש בתמנון שעזר לו למצוא את אבא ואמא שלו"

כמיהה לקשר

- "יותם שאל איפה אני גרה ואיך אני הולכת לאוניברסיטה. הוא אמר שאם אני נוסעת באוטובוסים אז אני יכולה לבוא לגור לידו ואז נוכל להתראות כל יום"

Being

- "מצאנו עץ רימונים וקטפנו רימון אחד. שאלתי את יותם אם הוא רוצה לראות מה יש בפנים והוא אמר שכן. לקחתי ענף ופתחתי את הרימון. טעמנו קצת והוא היה חמוץ מאוד. אמרתי ליותם שנפתח עוד אחד. הוא פתח את הרימון והיה ממש מאושר"

כאבי פרידה

- "הכנו כדורי שוקולד ויותרם נהנה לרסק ולשבור את הביסקוויטים, הוא אמר שזה מגיע להם שנהרוס אותם"
- "יותרם לקח סרט צבעוני והתחיל לקשור את כל הידיות בבית. הוא רצה לבנות אוהל והביא שמיכה והניח על הסרטים הקשורים. אני והוא נכנסנו מתחת ולמרות שלא היה מקום ואכלנו כדורי שוקולד."
- יותרם הציע שנצא החוצה, חדר המדרגות. התיישבנו על אותה המדרגה ויותרם שאל אותי: "גם אבא שלך עזב אותך כשהיית קטנה?"

אתגרים בדרך

• קנאת אחים

• קנאת הורים.....

חונכות טיפולית- העצמה טיפולית

- רועי, בן החמש שנים, הופנה ליחידה בהיותו בן שנתיים יחד עם אחיותיו הגדולות יותר. אחד מהוריו של רועי סובל ממחלת נפש המאופיינת בלביליות תפקודית גדולה.
- רועי הופנה לטיפול בשל אמירות אובדניות, התנהגות של מסוכנות, אנקופרסיס וחשד ל ADHD.
- בשל מורכבות הגדולה הוחלט על תמיכה מרבית במשפחה שכללה בין היתר טיפול דיאדי ביחידה וחונכות ביתית

חונכות טיפולית- העצמה טיפולית

- בתחילת הקשר ניכר היה שעולמו של רועי מפוצל מאוד והוא מתמסר להגנות אומניפוטניות (מאניות ומגיות).
- "כיבינו את האור ורועי נתן לי יד ואמר לי שהוא יודע שאני פוחדת בחושך אז הוא יגן עלי"

חונכות טיפולית- העצמה טיפולית

- הקשרים הטיפוליים היציבים אפשרו לו להרגיש מוגן ומוחזק ולאפשר לאחר לסייע לו ולתמוך בו
- "רועי החל לקפוץ על הספה בצורה מסוכנת. אמרתי לו שאעמוד קרוב כדי שלמור עליו. הוא השיב לי שאינו צריך שישמרו עליו שהוא "כל יכול". אמרתי שאני דואגת לו והוא הסכים, קפץ עלי ושמח כאשר תפסתי אותו"

חונכות טיפולית- העצמה טיפולית

- עם הימשכות הקשר ייצוגי האובייקטים המופנמים הפכו פחות מפוצלים ויותר אינטגרטיביים
- בתחילת הקשר- רועי התפרץ והתחיל לצעוק עלי "אני שונא אותך", "תעופי מפה", "את טיפשה", "לכי כבר".....
- במהלך הקשר- "חזרנו לחדר ושיחקנו angry birds. רועי נתן לי כמה ולקח אחרים ואמר לי שהם רוצים להרוג את שלי כי אני רעה. אחר כך דאג להבהיר שאני לא באמת רעה, זה רק בכאילו....."

חונכות טיפולית- העצמה טיפולית

- במעקב פסיכיאטרי שנערך במהלך השנה הטיפולית דווח על שיפור משמעותי מאוד במסגרת הגן
- בבית ההורים גילו מעורבות גדולה יותר עם רועי וכן הילדים האחרים

תרפיית בית

- תחושת שותפות (partnership)
- אמפטיה, כבוד וצניעות המאפשרת להורים להרגיש נתמכים
- הדרכה המאפשרת החזקה ותובנה

הדרך

- צובעה הנשקיעה שיבתו בפז ואדם, הדשא מבהיק לרגליו בטל-הערב, צפור אחרונה של יום מעליו מזמרת: - התזכור מה יפתה, מה קשתה, מה ארכה הדרך?

• לאה גולדברג

תודות לסטודנטית החונכות שבלעדיהן לא היה זה אפשרי

- אדר קדם
- יעל מילא
- עומרית ביסמוט
- ענת לוויט
- חופית בר
- מיכל אריכא

- בן 5 , הופנה ליחידה מגיל שלוש וחצי. היה עד לאלימות של אביו כלפי אימו וכאשר היה בן שנתיים וחצי ברח למקלט לנשים מוכות שם שהו כשנתיים.
- יעקוב שאל איפה אני גרה ואיך אני הולכת לאוניברסיטה. הוא אמר שאם אני נוסעת באוטובוסים אז אני יכולה לבוא לגור לידו ואז נוכל להתראות כל יום

- בן 5 , הופנה ליחידה מגיל שלוש וחצי. היה עד לאלימות של אביו כלפי אימו וכאשר היה בן שנתיים וחצי ברח למקלט לנשים מוכות שם שהו כשנתיים.
- יעקוב שאל איפה אני גרה ואיך אני הולכת לאוניברסיטה. הוא אמר שאם אני נוסעת באוטובוסים אז אני יכולה לבוא לגור לידו ואז נוכל להתראות כל יום

- הגעתי ונועם אמר אני לא חבר שלך תלכי מפה. שאלתי אותו למה והוא אמר אני כועס עליך שלא נתת לי להרביץ לך. אמרתי שאני אכן לא מרשה להרביץ לי. הוא התעלם ממני וכל הניסיונות לפתח שיחה נכשלו ורק אמר תלכי מפה. אמרתי שלא אלך וכמו קסם – הפנים שלו להשתנו וטון הדיבור השתנה, הוא נרגע והתנהג אחרת

- בסצנה אחרת אבא היה בעבודה והוא ביקש מהתינוקת להיות עם אחים אחרים שישמרו עליה. היא רדפה אחריו שלא ישאיר אותה לבד והחזיר אותה שוב לאחים והלך. כל פעם הם החזיקו אותה שלא תרדוף אחריו אבל נועם אצר "היא הצליחה להשתחרר ושוב לרדוף אחריו". למרות שהוא שיחק את האבא ושיחק שנמאס לו והא מציקה לו ולא נותנת לו לעבוד הוא בכל זאת ביקש שוש ושוב שתרוף אחריו ושוש ושוב לא נכנע והחזיר אותה ו

Sweet& Appelbaum 2004

- ייסוד יחסי עבודה שהם שותפות (partnership)
- איך הכי כדאי לגשת לילדים שבאים ממשפחות בהן ישנו סיכון חברתי וסביבתי
- משנות ה 90 התפתחה מגמה של טיפול דרך ביקורי בית, לנשים בהריון, אמהות צעירות, משפחות בסיכון ועוד
- כאשר נבדקה ההשפעה של הביקורים נמצא שאנשים שאינם מקצועיים (פראמקצועיים) לא הצליחו לייצר שינוי משמעותי בהתערבות שלהם

תרפיית בית

- משנות ה 90 התפתחה מגמה של טיפול דרך ביקורי בית לנשים בהריון, אמהות צעירות בדרך כלל ממשפחות שהוגדרו בסיכון.
- Olds et al., 2013 השווה בין ביקורי בית של אחיות מוסמכות לפרא מקצועיים. לא היה הבדל
- הם שיפרו את האינטראקציה בין האם לילד
- כאשר נבדקה ההשפעה של הביקורים נמצא שאנשים שאינם מקצועיים (פראמקצועיים) לא הצליחו לייצר שינוי משמעותי בהתערבות שלהם

